

SLOVENSKI NAROD.

Izšla vsak dan popoldne, izvenredni dodatki in priložila.
Ime vrsti: Prostor 1 m/m x 54 m/m za navadne in male oglase 80 vin.,
za uradne razglase 120 K, za poslovalne in reklame 2 K. — Pri naročilu
nad 10 objav popust.

Vprašanjem glede inseratov naj se priloži znamka za odgovor.

Upravištvu „Slov. Naroda“ in „Narodna Tiskarna“ Knjižna
ulica št. 5, pritriljena. — Telefon št. 90.

„Slovenski Narod“ velja v Ljubljani in po pošti:

v Jugoslaviji:		v inozemstvu:	
celoletno naprej plačan	K 120—	celoletno	K 140—
polletno	60—	polletno	70—
3 mesečno	30—	3 mesečno	35—
1	10—	1	12—

Novi naročniki naj pošljejo v prvi naročnino vedno po nakaznici.
Na samo pismena naročila brez poslatve denarja se ne moremo ozirati.

Uredništvo „Slov. Naroda“ Knjižna ulica št. 5, I. nadstropje.
Telefon št. 34.

Regije sprejema se podpisane in zadostno frankovane.
 Republika ne vrata.

Posamezna številka velja 60 vinarjev.
Poština pavilirana.

Sporazum z Italijani.

V Parizu, 5. februarja.
II.

Kljub aji pravzaprav radi svoje nejasnosti, da ne rečem neiskrenosti, je imel rimski pakt tudi uspeh, ki so si ga želeli Italijani. Z rimskim paktom je Jugoslovanski odbor razvijal znano propagando na avstrijski fronti; z rimskim paktom se je tudi v notranjosti Avstrije širil duh upornosti med jugoslovanskim ljudstvom in vojaštvom. Rimskemu paktu ima Italija v glavnem zahvaliti svoj Vittorio Veneto. Naše ljudstvo je res mislilo, da je s tem paktom naš spor z Italijo rešen, in je Italijanu odpiralo vrata v našo domovino, ne sluteč, da pusti sovražnika v hišo. Le mimogrede naj omenim, da se toisto ne more trditi o možeh, ki so pri nas to prepričanje širili. Naši politiki niso bili tako naivni, da ne bi bili znali, da se Italija, ki je z geslom »Trieste e Trento« stopila v vojno, ako zmagaja, gotovo ne odreče glavnemu cilju svojih naporov in žrtv: kakor tudi niso bili tako kratkovidni, da bi mislili, da neha »Trst« pri Rojani in Sv. Ivanu in da ne bodo Italijani zahtevali vseh dežel, ki so jih označevali z imenom »Venezia Giulia«. No, revolucionarna propaganda med Slovenci je imela samo en cilj, da namreč zruši Avstrijo, in se zato ni ozirala na nevarnost, ki je pretila našim Primorcem. Šli so tako daleč, da so očitali zaostalost v političnih idejah in celo — avstrofilstvo tistim tržaškim Slovincem, ki so opozarjali na omenjeno nevarnost in obenem na nezanesljivost italiske politike in ki so zato svarili pred rušenjem primorske fronte. Očitane avstrofilstva je najkomodnejše sredstvo, ako hočeš jugoslovanskega politika diskreditirati. Nič ne preiskuje več, ali je to očitane uravnike, nego vsi se z zaničevanjem odvrtačo od takega »izdajalca«, posebno pa tisti, ki želijo sedaj z jugoslovanskim radikalizmom pokrivati svoje nekdanje avstrijske grehe. Zato pusti tudi ono očitane tržaške Slovence čisto hladne in to tem bolj, ker so dogodki žalihog pokazali, kako upravičeni so bili njihovi pomisleki.

Po »zmagi« ne obstoji več za Italijo rimski pakt. Noben narod na konferenci ne krši narodnostnega načela tako kakor Italijani. Skoraj vsi udeležniki konference, Francozi, Nemci, Belgijci, Danci, Čehi in Poljaki so na eni ali drugi točki sprejeli plebiscit, le Italijani ga odklanjajo povsodi. Prevarjeni so tudi tisti, ki so z žrtvovanjem Primorja mislili rešiti Dalmacijo: tudi najzmernejši Italijani zahtevajo Vis in Zader. A tudi Slovenci so menda spoznali, da neha za Italijane »Trst« šele pri Trbižu, Jesenicah in Lozatu. Radi zveze Trsta z Avstrijo so Italijani na konferenci zahtevali celo bliser kranjske dežele, naš divni Bled z Bohinjem in so ga tudi že imeli. Le srečnemu slučaju je pripisali, da je bil Wilson še pravočasno opozoren in da

je mogel protestirati proti sklepu, ki je bil storjen le vsled nepazljivosti članov vrhovnega sveta.

In sedaj nas silijo zopet na sporazum. V konferenci seji dne 13. januarja t. l. je Clemenceau v nenavadno toplih besedah apeliral na jugoslovensko delegacijo, naj sprejme predloženi kompromis in naj tako omogoči sporazumno, prijateljsko rešitev jadranskega vprašanja.

Misljam, da ga tudi med Jugoslovenci ni človeka, ki bi ne bil prepričan o koristnosti dobrih odnosov med našim narodom in Italijo. Nič ne med nami ne more želiti, da bi prišlo do kravega konflikta. Bil bi naravnost zločin, ako bi kdo hotel naš narod gnati v novo vojno. Osem let vojne in dve leti sovražne okupacije mučeniške Srbije so križev pot, kakor ga ni napravil nobeden narod v Evropi, a junaška Srbija ga je napravila, da ohrani svojo slobodo in jo pribori neodrešenim bratom.

To njeno plemenito požrtvovalnost moramo upoštevati, ako se govori o možnosti novih konfliktov, a upoštevati bi jo morali tudi one sile, katerim Srbija sicer dolguje hvaležnost za njihovo pomoč v svetovni vojni, katerim pa je tudi ona, celo v najkritičnejših časih, ostala zvesta ter jim je storila neizmerne usluge. Tako pravilno mišljenje pa je daleč od Italije: ona vidi le utrujenost našega mučenega naroda in bi jo hotela izrabiti v to, da na lahek način izreže iz njegovega telesa najlepše dele. Najostudnejše prikazni v vojni so marodereji, ki po končani bitki, oropajo ranjene in padle junnake. To vlogo hoče danes igrati Italija. Tu pa se moti: naš narod je ranjen, je utrujen; ni pa tako obnemogel, da ne bi v sveti jezi nad zavrattim ropom zbral vse svoje moči in preganl podlega maroderia.

Z odkritosrčnim veseljem smo zato v Parizu pozdravljali enodušni odpor našega naroda od Vardara do Triglava proti cinčnemu poskusu, da se sporazum, ki bi moral vendar biti plod slobodne odločitve, vsili. Nasproti temu odločnemu nastopu je Italija že zatajila frivolni ultimatum: priporočena je »dopustiti« da se storijo novi koraki v Beogradu! Kaj sledi iz tega? Nauk, ki ga iz tega lahko črpamo in ki so ga tržaški Slovenci vedno propovedovali, je ta, da treba Italijanom pokazati le zobe in takoj postane uljuden in ponižen. Pogum ima on le proti plašljivcem.

Razven nekaterih častnikov, nihče danes v Italiji ne želi vojne. Najmanj 99 odst. laškega prebivalstva se zanima za Reko toliko, kolikor za dežele na Marsu. To so pokazale zadnje volitve: niti naihuiši nacionalisti si niso upali zapisati Reko na svoj volilni program in ogromna večina volilcev se je izrekla za protinacionalistične stranke.

Seveda do rešitve jadranskega vprašanja mora priti: to zahtevajo v prvi vrsti naši lastni interesi; no slabo

pospešuje rešitev tisti, ki jo hoče s silo izvesti, a najbolj bi škodoval stvari miru tisti, ki bi hotel, da radi italijanskega prijateljstva popustimo od svojih pravičnih zahtev. Italijanskega prijateljstva si ne kupimo niti z najdalekosežnejšim popuščanjem. Odkritosrčni prijatelji niso bili Italijani nijednemu

narodu in ne bodo niti nam.

Njihovega prijateljstva pa niti ne potrebujemo; dovolj je, da najdemo rešitev, ki omogoči odnose mirnega sosedstva. In do te rešitve pride tem hitreje in tem sigurneje, čim odločnejše nas bodo videli Italijani.

Adriaticus.

Sokolski zlet v Pragi.

Beogradska »Demokratija« je objavila dne 20. januarja sledeči članek: Čehi se pripravljajo za velik slet Sokolov leta 1920. Ali bo to slovanški slet? V poročilih se pravi, da se bodo kot gostje udeleževali prijateljski nam zapadni narodi. »Ali pridejo Poljaki, Bolgari in Rusi, to se še ne ve.«

Jugoslovanski sokol se pripravlja, kakor se vidi, za slet, pa je radi tega treba, da o stvari razmisliamo.

V Sokolstvu se najlepše kaže ideja slovanškega bratstva, pa tudi slovanške nacionalne borbe. A sedaj vprašam: Ali se more na sletu 1920 pokazati slovanško bratstvo?

V poročilu češkega Sokola se omenja tudi Bolgari. Vobče se češka politika mnogo bavi z Bolgari. Mi razumemo to in tudi vemo, da bomo z Bolgari enkrat v boljših odnosih. Toda kdo si more samo to misliti, da bi se z njimi že l. 1920. mogli najti na enem mestu, in sicer na mestu, kjer vlada ideja sokolskega bratstva in ljubavi? Kateri resen človek more to pričakovati? Saj vendar mi vsi, a najbolj srbski del naroda ne samo poznamo, ampak tudi čutimo nastop in postopanje Bolgarov v svetovni vojni. Za mene osebno je najstrašnejša misel na to, da so Bolgari mogli puško dvigniti proti Rusom, svojim osvoboditeljem; bolgarska vojna z Rusijo za mene ni samo politično dejstvo, ampak posebe dejstvo morale, zato pa mora tudi likvidirana biti z moralno. Bolgari morajo sami uvideti, da je grešniku treba pred vsem se kesati — v samotni zamišljenosti v svojo dušo.

Bolgarska točka je torej za Sokolski slet popolnoma negativna.

Čehi ne vedo, ali bodo na sletu Poljaki: dvomijo o tem radi češko-poljskega spora v Sleziiji. To je lokalni spor, ki je dobil neprijetne oblike šele sedaj po prevratu. V tem sporu ostalo Slovanstvo javno ni zavzelo stališča in se sploh ves spor ne more niti od daleč primerjati s težkim bolgarskim

vprašanjem. Pač, šlezjski spor bi mogel postati pokuben za slovanško stvar, ako bi se po nesreči zgodilo, da na pr. na Sokolskem sletu v Pragi ne bi bilo Poljakov; ako bi se v Pragi govorilo o Slovanstvu brez Poljakov, morda celo proti Poljakom, bi šlezjska lokalna rana postala rana vsega Slovanstva. Ako se Čehi boje za slovanško politiko brez Bolgarov, kako bi se ne bali za njo brez velikega poljskega naroda? Če stavimo svoje upe na Rusijo, kako moremo na njo misliti brez misli na Poljsko?

Slovanški Sokolski zlet brez Poljakov ni več slovanški zlet ter bi slovanški stvari več škodil nego koristil. Bil bi že po svoji vnanosti — Rumpflament, posebno tudi zato, ker v današnjih razmerah more izmed Rusov na slet priti samo kak emigrant. Na njem bi bili izmed Slovanov samo Čehi in Jugoslovenci (SHS).

O vsem tem naj Čehi dobro razmislijo, predno skličejo velik Sokolski zlet. Morda bodo spoznali, da čas še ni primeren za taka podjetja. Koliko je dandanes vrh tega še težav s prometom in s prehrano!

Govorilo se je tu in tam tudi o 300letnici bitke na Beli Gori (1620). Svečanost v spomin na ta za češki narod usodni dogodek bi se laže vršila; taka svečanost nima v sebi sokolske pozitivne ideje bratstva in ljubezni ter bi načelno valjda zadela na manjše ovire.

Otvaram s tem debato o vprašanju: Ali je slovanški Sokolski slet v Pragi l. 1920. že mogoč in kakšen naj bo, če bo?

Ljubljana. Dr. Fr. Hlešč. NB. O pozivu Poljakom se tudi sedaj ne čuje nič, pač pa se ko približujemo ta članek, pozitivno zatrdim, da so Bolgari v Prago povabljeni in med »prijaznimi nam zapadnimi narodi« tudi — Italijani. Če je stvar takšna, potem naš Sokol ne bo mogel iti v Prago, tudi če se sletu da ime »češkega sleta«.

Obnova Srbije in naša industrija.

Gospodarska anketa se je vršila v tork popoldan in sredo popoldan na poziv predsednika deželne vlade v deželnem dvorcu. Na željo ministrov Stolanoviča, Kramerja, Kristana so bili povabljeni na konferenco zastopniki elavnih naših industrijskih nanog v Sloveniji ter zastopniki in-

dustrialnih korporacij. Imenovanj gg. ministri so prišli v spremstvu mnogih strokovnih referentov med temi gospoda Saviča, šefa industrijskega oddelka v trgovinskem ministstvu. Poglavitni namen te ankete je bil, dobiti sliko o tem, kaj morelo naša industrialna podjetja do svojih

sedanji proizvodilni zmognosti v roku enega leta dobavljati za potrebe gospodarske obnove porušene Srbije. Pri tem se seveda predpostavljajo, da dobe na razpolago, kar potrebujejo za svoj obrat na stvarnih in denarnih potrebščinah. Srbija je v vojski silno trpela. Komaj si je moč pri nas narediti pravo sliko o uničevalnih grozotah Avstrijancev, Nemcev in Bolgarov. Srbiji bo prisojena od zaveznikov odškodnina v ta namen, da se obnovi dežela kmetijsko, obrtno, prometno. Prebivalstvu treba pomagati, da si zgradi zrušena poslopja, da dobi obleko, živino, kmetijsko orodje in opravo. Popolnoma pravilno je, da se pri tej obnovi junaške Srbije skuša zaposliti kolikor moč našo domačo industrialno in obrtno silo. Sredstva za to obnovitveno akcijo se bodo črpala iz dobljene vojne odškodnine. Dobavljalo se bo od naše strani na direkten vladni ukaz v Srbijo neposredno roke prizadetim. Z dobavljano robo ne bo v Srbiji nobenih kupcij. Pri nas se osnuje poseben akcijski odbor, ki bi vodil vse posle in posredoval med centralno vlado in našo industrijo. Za posamezne stroke se osnujejo posebni odbori. Minister Kramar je pri tej priliki povedal, da je že pripravljena uredba za industrialno - obrtni svet. V anketi se je pred vsem kratko opozorilo na težave, ki jih rednemu delu napravljajo slabe razmere v prometu, v carinski službi, opozorilo se je na kvarno stran previsoke carine. Potem pa so v podrobno opisali zastopniki železne industrije, usnjarske, čevljarske, tekstilne, lesne, tovarni za posodo, kaj bi mogli dobavljati tekom enega leta ter povedali, kaj jim je na surovinah in valutni potrebnosti, če naj producirajo napovedane množine. Tekom razgovora se je dobilo precej točno sliko o kapaciteti naše industrije. Osnovni se bo v kratkem v Ljubljani odbor za pripravo in provedbo te akcije. V odboru bodo imeli zastopnike vlade, korporacije in prizadeta industrija. Kakor izvem, so si ministri in strokovni referenti ogledali tudi več naših tovarniških podjetij. Očitno je bilo hvalevredno, da se je dalo zastopnikom glavnih industrialnih strok priliko povedati vodilnim možem svoje potrebe neposredno.

Spominjajte se zaklada „Slov. sokolske zveze“.

LISTEK.

Prof. Fr. Suher:

Osamosvojimo se!

Pretirano bi bilo reči, da klije ljudstvu edina zveličavnost v umetnosti; in nihče ne omejevali velike važnosti za vzgojo naroda v verski pravosti. Niti starim Rimljanom, niti starim Grkom in ne drugim kulturnim narodom ni zadostovalo samo to, kar jim je nudila vera. Vpili so v starem Rimu po kruhu in igrah. A tudi krščanstvo se je posluževalo umetnosti, da je častilo svojega Boga ravno tako, kakor se je posluževal starj Ork v službi svojih božanstev.

Masa naroda je navezana na vnanost, ljubi simbole in ima čut za lepoto tako kakor najboljši izobraženec. Zato pa ni naj ne bo umetnost samo monopol boljših slojev, ampak postane naj last delavca na polju, kakor delavca v tovarni. Naj dviga svoj duh, ko bi pretišla praznosta, ki bi sprijala v drugem slučaju misli, med tem, ko umetnost dviga duha in srce višje in višje in vzbujajo samo plemenita čustva za blago, lepoto in resnico.

Zlasti pa naj bi upodabljaljoča umetnost stopila na plan. Seveda je odvisno vse od duha, ki preveva voditelje.

Razpaslo se je v vojni razkošje, pojavila lena brezdelnost in ukoreninili se je nagon po uživanju, ki meji že na živinske instinkte. Poželjivost po zabavi lahke vrste postaja za moralo naravnost katastrofalna. Počasi bo treba odvrtači ljudstvo na pot morale od zabav, ki so pogubne. To pa je le moč, če se nadomestijo z drugimi zabavami, ki so duhu in telesu koristne. Te nam more dati umetnost. Ta umetnost naj bude kakoršna koli: gledališče, literatura, telovadba, petje, govornišvo, vpadabljaljoča umetnost itd.

Delo in zabava morata stopiti v ravnesje, v takšno ravnesje, da podpirata drug drugega. Delo naj ustvari pogoje za duševni užitek, ki je le tedaj res užitek, če je človek storil svojo dolžnost. Umetnost pa naj budi ljubezen do dela s tem, da vpoštevaj njegove etične vrednote. Zato ni na mestu in ni mogoča ne enostranska materialna, ne enostranska verskonravna, ne enostranska umetniška zgoda. Vse v sorazlasi z ozirom na individualnost narodovo in individualnost vsakega posameznika državljana, spošto-

vaje njegove lastnosti in zmognosti.

Herbartova pedagogika zahteva, da bi se morale v človeku vzgajati harmonično vse dušne moči. Učne knjige in pedagogike še danes naglašajo rnanj ali bolj načelo harmonične vzgoje. — Pa človek n'kakor ni harmoničen tvor, kakor nič, kar je živo; ampak človek je individualiteta in naj to tudi ostane. Vzgaajati je torej v človeku individualne moči.

Zato je vzgojitelju prva naloga, da poišče v gojencu tiste sile, ki so vredne, da se jim vzgoja posveti v posebni meri. Vse druge moči pa se podpirajo v tej meri, kolikor jih je treba, da more uspevati ta sila, ki tvori tako-rekoč središče vzgojnih stremiljenj v individualju. Poiškati je torej učitelju v učencu to sredotočje njegovih darov in po tem uravnati njegovo vzgojo. Vzgojo, pravim, ne samo pouki! — Nemška pedagogika je po Nietzscheju zavzela to stališče.

Angleži pa so že davno spoznali uspešnost tega načela v vzgoji in šol. Dalj so priliko, da so se talenti samostojno razvijali, kakor vodi gojenca v svetlo do njegovih predmetov, ki so se mu omajili. Zato je mogoče, da se občasno popolni v javnosti strah, da pri-

de njegov talent do veljave in da v svojem delu domovini, vedj in človeštvu več koristi nego mnogo drugih, kojih harmonična izobrazba ovira, da bi se v posamezniku vzpela le ena sila do popolnosti.

Če pa hočemo omogočiti, da bomo mogli iskati ta »sredotočja« učencevih sil, mu moramo vsaj do neke dobe dati priliko, da razkrije svoje moči. Zato naj bi bil umetniški pouk in pouk v predmetih, na katere se posebno naslanja, zlasti risanje, slikanje in modelovanje, na vsaki šoli neke dobe obvezen. To pa zato, ker se gojenčeva osebnost razkiva v poznejši dobi, v dobi pubertete. Do tja večkrat sam ne ve, kam ga srce vleče in bi bil marsikateri dar zakopan, če bi se mu ne dala prilika, da bi se učil vsega, kar je tudi pri strokovnem študiju in stanovski izobrazbi do izvestne mere potrebno.

Ni se zgodilo samo enkrat, da je otrok, ko je odrasel, očital svojim roditeljem: »Zakaj me niste dali učiti tega, zakaj ne tega?« — Ko je že zamisljeno, spozna svoje nedostatke. — (Pred 24. letom človek pač ni prav nič samostojen in zreli.) — In ko so starši otroku odgovorili: »Saj se nisi hotel učiti« — jih je zavrl s očitkom: »Pa bi

me bili prisilili — tudi s šibo, če bi bilo treba!«

Ni torej prepuščati, da bi si otrok do neke dobe sam izbral predmete, ki se jih naj učj, ni dobro, da starši dajejo otrokom prav, ako se kažejo mlajni v tem ali onem predmetu in če vsakokrat vzroke temu valé na učitelja, zlasti če je nekoliko strog.

Ampak vzgojiteljeva umetnost naj bo pač takšna, da spozna, kaj bi bilo za gojenca vzgojno središče, okolu katerega se naj osredotoči vzbujanje sil in naj učenca z ljubeznijo navaja, da si goji te sile.

Vzgoja, v obče upoštevana s tega vidika, bode morala tudi če je umetniška, vznikniti iz rodni tal, kjer je zrasel gojenec.

Ni vsaka umetnost za vsakega! Ni za kmeta, kar je za meščana in ni za našega meščana, ki je bil pred pol stoletja še kmet, to, kar je za Parižana. — Zato se ne oddaljujmo od domačih tal in ne od domače narodne umetnosti. Imamo že časa dovolj! Čim hitreje bomo živeli, tem prej bomo doživeli! Ko bomo dozoreli, ne bomo dolgo uživali sadu naše zrelosti. Lepša je doba cvetja, evolucije, nego doba sadu, stagnacije. Za njo pride propad! Ne vlačimo torej tujih log v domovino! Ostanimo

